AVİM
AVRASYA İNCELEMELERİ MERKEZİ
CENTER FOR EURASIAN STUDIES

AVİM Yorum • No: 2017 / 93 • Ekim 2017

TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN İLİŞKİLERİ: YENİ BİR SAYFA AÇILACAK MI?

Özge Nur ÖĞÜTCÜ

Analist (2013-2017)

Özbekistan Cumhurbaşkanı Şavkat Mirziyoyev, 25-27 Ekim 2017 tarihlerinde Türkiyeye gelmiş ve üst düzey temaslarda bulunmuştur. Mirziyoyevin 18 yıl aradan sonra Türkiye'yi ziyaret eden ilk Özbekistan Cumhurbaşkanı olması iki ülke arasındaki ilişkilerin önümüzdeki dönemde daha da pekiştirileceğini göstermektedir. Son bir yıldır aktif bir dış politika izleyen Mirziyoyevin, Türkiye-Özbekistan ilişkilerine önem verdiğini söyleyebiliriz. Keza Türkiye ve Özbekistan arasında birçok alanda girişimler yapılacağı hem yetkililer hem de uzmanlar tarafından dile getirilmiştir.

İslam Kerimovun vefatının ardından Özbekistan Cumhurbaşkanı olan Mirziyoyev, Orta Asya bölgesinde entegrasyona önem veren ve Özbekistana yabancı yatırımları çekmeyi amaçlayan politikalar benimsemiştir. Bu kapsamda Özbek yetkililer hem komşu ülkelerle hem de bölge dışı aktörlerle iş birliği alanları hakkında görüşmeler yapmış ve görüşmeleri takiben anlaşmalar imzalamışlardır. İlişkileri iyileştirme yönünde atılan bir adım olarak 2016 yılında T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğanın Özbekistan ziyareti tarihi önem taşımaktadır. Bu ziyareti sırasında Erdoğan'a Türkiyeden üst düzey bir heyet eşlik etmiştir. [1]

Nisan 2017de T.C. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu, Özbekistan ziyareti sırasında Mirziyoyev ile görüşmüş ve gelecek dönemlerde muhtemel iş birliği alanlarını her iki taraf da masaya yatırmıştır. Mirziyoyev ile yaptığı görüşmelerin ardından Çavuşoğlu, Özbek mevkidaşı Abdulaziz Kamilov ile bir araya gelmiş, siyasi, ticari, askeri-teknik, kültürel, insani vb. alanlarda iş birliğini geliştirme imkânlarını görüşmüşlerdir.[2] Bu görüşmelerde görüşülen konu başlıklarından birisi olan askeri-teknik alandaki iş birliği konusunda adımlar atılmış ve görüşmeler hayata geçirilmiştir. Rusya ve giderek etkisini arttıran Çin Orta Asya ülkelerinin güvenliği açısından önemlidir. Hatta Özbekistan ile Rusya 12 yıllık bir aradan sonra ilk kez ortak askeri tatbikat düzenlemiştir.[3] 7 Ekimde sona eren tatbikata toplamda 400 askerin katıldığı belirtilmiştir.[4] Fakat askeri alanda iş birliğini güçlendirme yoluna gidilmesi hem imkânların çeşitlendirilmesi hem de Türkiye ve Özbekistan arasındaki ilişkilerin pekiştirilmesi açısından değerlendirilmelidir. Zira Özbekistan Orta Asyadaki en güçlü orduya sahip ülke olarak değerlendirilmektedir[5] ve Türkiyenin yerli silah üretimine ağırlık vermesi, yeni askeri-teknik işbirlikleri ihtiyacını da doğurmaktadır. Bu kapsamda Özbekistan ile beraber önemli bir adım atılmıştır. Türkiye menşeli Nurol Makina ile Özbekistan menşeli UzAuto arasında imzalanan mutabakat zaptı uyarınca 1000

adet "Ejder Yalçın" 4x4 zırhlı muharebe aracının Özbekistanda üretilmesi ön görülmektedir.[6] Türkiye ve Kazakistan ortaklığıyla Kazakistanda kurulan Aselsan Engineering ardından Özbekistan ile böyle bir girişime imza atılması[7], Türkiye-Orta Asya ülkeleri arasındaki iş birliği alanlarının çeşitlendirilmesi açısından da önemlidir. Ayrıca Özbekistan-Türkiye Savunma Bakanlarının 2018 yılından itibaren Özbek askeri görevlilerin Türkiye'de eğitim görme imkânını yaratan askeri eğitim işbirliğini öngören anlaşmayı imzalaması[8] her iki ülkenin bu alanda gelecek dönemde devlet düzeyinde de daha çok iş birliği içinde olabilecekleri sinyallerini vermektedir.

Son yıllarda Ekonomik alanda iş birliği de her iki ülkenin yoğun olarak gündeminde yer almaktadır ve önümüzdeki dönemlerde bu alanda yoğun çalışmaların yapılması ön görülmektedir. 1993 yılında kurulan Dış Ekonomik İlişkiler Kurulu (DEİK) - Türkiye-Özbekistan İş Konseyi çalışmalarına devam etmektedir. En son Şubat 2017de Özbekistan Cumhuriyeti Başbakan Yardımcısı Rustam Azimov, T.C. Ekonomi Bakanı Nihat Zeybekci, Özbekistan Cumhuriyeti Dış Ekonomik İlişkiler, Yatırımlar ve Ticaret Bakanı Elyor Ganiyev, DEİK Başkan Yardımcısı ve TİM Başkanı Mehmet Büyükekşi ve DEİK/Türkiye-Özbekistan İş Konseyi Başkanı Hayri Kartopu'nun katılımları ile toplanan Konsey, 10 farklı alanda iş birliği anlaşmalarının imzalanmasıyla sonlanmıştır.[9] DEİK verilerine göre Özbekistan ve Türkiye arasındaki ticaret hacmi yaklaşık olarak $1,2 milyardır fakat potansiyelin altında olan bu rakamın 5 yıl içinde $5 milyara ulaştırılması hedefi konulmuştur.[10] Gıda, turizm, inşaat ve hafif sanayi özellikle vurgulanan sektörler arasındadır.

2017 yılının ilk yarısında Türkiyenin Özbekistan dış ticaret hacmindeki payı %6 civarındadır ve Türkiye ile dış ticaret hacmi %28 civarında artış göstermiştir.[11] Mirziyoyevin Türkiye ziyareti sırasında 22 anlaşma imzalanması da bu artışın devam edeceğini göstermektedir.[12] Başbakan Yardımcısı Cemşid Kuçkarov, Mirziyoyev ziyareti öncesinden Eylül ve Ekim aylarında Türkiyeyi ziyaret ederek hem özel sektör temsilcileri hem de resmi temsilciler ile temaslarda bulunmuştur. Kuçkarov ziyaretleri sırasında "Türkiye'nin bizim özellikle yap-işlet-devret projelerimize katılmasını bekliyoruz. Türkiye'nin bu alanda çok engin tecrübeleri var. Sizin önerilerinize açığız" açıklamasını yaparak önümüzdeki dönemde Türkiye ve Özbekistan arasında geliştirilmesi planlanan sektörlerden birisine dikkat çekmiştir.[13] Özbekistan Cumhurbaşkanı Mirziyoyevin Türkiye ziyareti kapsamında 27 Ekimde gerçekleşen Türk-Özbek İş Forumunda karşılıklı yatırımların masaya yatırılması beklenmektedir ve Mirziyoyev ☀□□□ milyar tutarında 35 projenin gerçekleştirilmesi konusunda belgelerin imzalanması planlanmakta[14] diyerek gelecek dönemde Türkiye ve Özbekistan arasındaki ekonomik bağların güçleneceğine dikkat çekmiştir.

Özbekistan turizm alanında açılımlar yapmayı ve ülkeye daha çok turist çekmeyi hedeflemektedir. Türkiye ile iş birliğini geliştirmek istedikleri alanlardan birisi de turizmdir.

İstanbul Taşkent uçuşlarına ek olarak, 16 Mart 2018 tarihinden itibaren İstanbul Semerkand direkt uçuşlarının da başlaması planlanmaktadır.[15] Özbek yetkililer Türk vatandaşlarına vize uygulamalarına kolaylık sağlamak üzere çalışmalara başlamıştır. Özbekistan Turizmi Geliştirme Devlet Komitesi Başkanı Aziz Abdukhakimov, yeni dönemde gelişen ilişkilere değinerek 2016da Türkiyeden Özbekistana 39 bin, Özbekistandan Türkiyeye 122 bin ziyaret gerçekleştirildi. Nüfuslara bakarsak rakamlarda denge yok ve

düşündürücü. İki ülkede tur operatörleri arasında işbirliği geliştirilecek, bu konuda TÜRSABla görüşüyoruz. Turizm yatırımcılarını ve sektörün önde gelenlerini Özbekistana yatırım yapmaya davet edeceğiz. Teşvik politikaları sayesinde sektöre yatırım yaparak 300 bin dolardan 10 milyon dolara kadar sermaye getiren yabancılara 3-7 senelik olmak üzere bazı vergilerden muaf bırakılması gündemde[16] açıklamasını yapmış ve her iki ülkedeki turizm potansiyelini vurgulamıştır.

Turizm faaliyetleri özellikle ortak kültürel miras nedeniyle Orta Asya ülkeleri, Azerbaycan ve Türkiye için geliştirilmesi gereken iş birliği alanlarından birisi olarak öne çıkmaktadır. Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye ve Azerbaycanın üye olduğu Türk Keneşi, yakın zamanda üç yıl önce tasarlamaya başladığı Türk Konseyi Modern *İpek Yolu* Ortak Tur Paketi isimli projeyi tanıtmıştır.[17] Türk Keneşi üyesi olmaması nedeniyle tur paketi Özbekistanı kapsamamaktadır. Fakat Özbekistanın tarihi zenginliğine dikkat çekmek için Türk Keneşi ve Özbekistan arasında turizm sektöründe ortaklık düşünülmesi ve bu yönde ortak adımlar atılması uzun vadede hem bölgesel bütünlüğü güçlendirmek hem de ülkeler arasındaki etkileşimi attırmak açısından olumlu sonuçlar verebilir.

İkili düzeyde yapılan temaslarda turizm en çok öne çıkan alanlar arasındadır. Kuçkarov ile Eylül ayında yaptığı görüşmede T.C. Kültür ve Turizm Bakanı Numan Kurtulmuş "Özbekistan çok geniş tarihi, kültürü ile hakikaten dünyanın önemli turizm merkezlerinden birisi olmaya adaydır. Özbekistan'ın turizm alanında yapacağı bütün atılımlarda Türkiye olarak her türlü desteği sağlamaya, her türlü birikimimizi paylaşmaya hazır olduğumuzu bir kez daha ifade ediyorum. Özbekistanın sahip olduğu kültürel miras aynı zamanda Türk halkının da kabul ettiği kültürel bir mirastır. Dolayısıyla Özbekistan'a taşıdığı bu kıymet dolayısıyla ayrıca değer veririz" diyerek turizm sektöründeki potansiyeli vurgulamıştır.[18] Özbek-Türk "Inter Turizm" girişimleri ve Türk inşaat firmalarının da katılımlarıyla inşa edilecek "Tashkent City" alışveriş merkezi bu yönde atılan önemli adımlar arasında sayılabilir.[19]

Ekonomik ilişkilere önemi bir ivme kazandıracağını söyleyebileceğimiz başka bir gelişme de bankacılık sektöründe olmuştur. T.C. Ziraat Bankası %50 hisse sahibi olduğu UTBANK'ın hisselerinin tamamını almıştır.[20] Ziraat Bankası Kurumsal Mimari Grup Başkanı İlker Met "Özbekistan'ın Şangay İşbirliği Örgütüne üyeliği, Bağımsız Devletler Topluluğu ülkeleri arasında yapılabilecek ihracat kolaylığı, ülkede üretim yapmak isteyen girişimcilere teşvik verilmesi, zengin tarım ve yeraltı zenginlikleri gibi etmenler, zaten İpek Yolu'nun önemli bir noktasını oluşturan Özbekistan'ın gelecekte de önemini koruyacağını göstermektedir" [21] sözleriyle Özbekistanın öneminin gelecek dönemde artacağına dikkat çekmiştir. Türkiye menşeli bir bankanın Özbekistanın çeşitli alanlarında girişimcilere teşvik sağlama vizyonu, Türk-Özbek yatırımcılar arasındaki ilişkileri de güçlendirecektir.

2005 yılında duraksama dönemine giren Özbekistan ve Türkiye arasındaki ilişkiler, üst düzey görüşmeler ve ziyaretlerle yeniden güçlendirilmiştir. Her ne kadar iki ülkenin görevlileri ve liderleri bölgesel ve uluslararası platformlarda bir araya gelseler de, son yıllarda ikili düzeyde de ilişkiler ivme kazanmıştır. Mirziyoyevin ziyareti de bu anlamda köşe taşı olmuştur. 80 milyonluk nüfusa sahip Türkiye ile nüfusu 30 milyonu geçtiği tahmin edilen Özbekistanın ekonomik alanda ortak çalışmaları toplamda 110 milyonluk bir pazarı kapsamaktadır. Bunu ötesinde Çin-Avrupa ulaştırma hatlarında Özbekistan ve

Türkiyenin bağlantı noktaları ve önemli pazarlar olmaları, her iki ülkenin işbirliğinden doğacak potansiyeli gözler önüne sermektedir. Özbekistan üzerinden Afganistan ve Orta Asyaya açılan, buradan Çine devam eden ulaştırma hatları ile Türkiyeden geçmesi planlanan Orta Koridor (ya da Merkez Koridor) her iki coğrafyayı birleştirici özelliklere sahiplerdir. Bu noktada, gelecek dönemlerde Özbekistandan geçen demir yolu hatlarının 30 Ekim 2017 tarihinden itibaren faaliyete geçmesi planlanan Bakü-Tiflis-Kars hattına bağlanma ihtimali de uzmanlar tarafından masaya yatırılmıştır.[22] Zira her iki ülke arasında direkt kara bağlantısı bulunmaması uzun vadede aşılması gereken ve ekonomik ilişkileri etkileme riskini taşıyan konulardan birisi olarak dikkate alınmalıdır.

Özbekistan coğrafi olarak Orta Asyanın en verimli topraklarını kapsamakta ve kalbinde yer almaktadır. Her Orta Asya ülkesi ve Afganistan ile direkt sınırları olan Özbekistan demografik açıdan da en güçlü ülkedir. 30 milyonu geçtiği düşünülen ülke nüfusunun yanı sıra, Afganistan dâhil olmak üzere Orta Asya ülkelerinde Özbek kökenli etnik azınlık grupları da bulunmaktadır. Özbekistan, tarihi İpek Yollarının hem kültürel hem de ticari faaliyetlerin merkezinde bulunmaktadır. Bugün bu özelliğini hala korumaktadır. Çinin son yıllarda Özbekistana önem atfetmesi, alt yapı sistemlerini geliştirmesi ve Rusyayı da geçerek bir numaralı ticari ortağı haline gelmesi gözden kaçırılmaması gereken gelişmeler arasında sayılabilir. Özbekistan, Çin tarafından 2013 yılında hayata geçirilen Ekonomik Kuşak girişiminin hem demir hem de kara yolları bağlantılarını sağlama potansiyeline sahiptir, ek olarak zengin enerji ve altın kaynaklarına sahiptir. Dolayısıyla en az entegre bölge olarak bilinen Orta Asyanın entegrasyonu ve diğer bölgelerle işbirliğinin geliştirilmesi açısından önemli olan Özbekistanın, gelecek dönemde izleyeceği politikalar bir çok uzman tarafından yakından izlenmektedir. Bu noktada, doğunun en batısında ve batının en doğusunda bulunması nedeniyle bağlantı ve koridor olma özelliklerini de taşıyan ve bölge ülkeleri ile güçlü bağları bulunan Türkiyenin, Özbekistan ile ilişkilerini geliştirmesi bölgesel istikrarın ve iş birliğinin güçlendirilmesine de katkıda bulunacaktır.

Fotoğraf: Kırım Haber Ajansı

[1] Özge Nur Öğütcü, T.C. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Özbekistan Ziyareti, AVİM, Kasım 11, 2016, http://avim.org.tr/Blog/T-C-CUMHURBASKANI-RECEP-TAYYIP-ERDOGAN-IN-OZBEKISTAN-ZIYARETI

[2] Turkey Vows to Strengthen Ties With Uzbekistan, *AzerNews,* Nisan 27, 2017 https://www.azernews.az/region/112091.html

[3] Samuel Ramani, Russia and Uzbekistan's Renewed Security Partnership, *The Diplomat,* July 11, 2017, https://thediplomat.com/2017/07/russia-and-uzbekistans-renewed-security-partnership/

[4] Rusya-Özbekistan ortak Askeri Tatbikatı Başladı, *Türkiye Gazetesi,* Ekim 4, 2017, http://www.turkiyegazetesi.com.tr/dunya/508628.aspx

[5] Orta Asya'nın En Güçlü Ordusu Özbekistan'a ait, *Kırım Haber Ajansı*, Eylül 3, 2017, http://qha.com.ua/tr/turk-dunyasi/orta-asya-nin-en-guclu-ordusu-ozbekistan-a-ait/158927/

[6] Dev 'Ejder Yalçın' Anlaşması! İmzalar Atıldı, Milliyet, Ekim 27, 2017, http://www.milliyet.com.tr/dev-ejder-yalcin-anlasmasi--ekonomi-2544663/

[7]Özge Nur Öğütcü, The Current State Of Relations Between Kazakhstan-Turkey, *AVİM,* Eylül 13, 2017, http://avim.org.tr/en/Analiz/THE-CURRENT-STATE-OF-RELATIONS-BETWEEN-KAZAKHSTAN-TURKEY

[8] Özbek Askerleri Türkiye'de Eğitilecek, *Dünya Bülteni,* Temmuz 28, 2017, http://www.dunyabulteni.net/asya/404668/ozbek-askerleri-turkiyede-egitilecek

[9]Türkiye İle Özbekistan Arasında 10 Farklı Alanda İşbirliği Anlaşması İmzalandı, *DEİK,* Şubat 27, 2017, https://www.deik.org.tr/basin-aciklamalari-turkiye-ile-ozbekistan-arasinda-10-farkli-br-alanda-isbirligi-anlasmasi-imzalandi

[10] Mert Gökhan Koç, Ticarette Hedef 5 milyar Dolar, *Hürriyet,* Ekim 23, 2017, http://www.hurriyet.com.tr/ticarette-hedef-5-milyar-dolar-40619365

[11] Özbekistan-Türkiye Dış Ticaret Hacmi ilk Yarıda Yüzde 28 Arttı, *Akşam*, Ağustos 27, 2017, http://www.aksam.com.tr/ekonomi/ozbekistanturkiye-dis-ticaret-hacmi-ilk-yarida-yuzde-28-artti/haber-649561

[12]Türkiye-Özbekistan arasında 20 yıl aradan sonra 22 anlaşma, *NTV,* Ekim 25, 2017, https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiye-ozbekistan-arasinda-20-yil-aradan-sonra-22-anlasma,f_v2-hSqGEGijF5oZVyzOg

[13] Türkiye-Özbekistan Heyetleri Yeni Yatırımları Görüştü, *Haberler*, Ekim 6, 2017, https://www.haberler.com/turkiye-ozbekistan-heyetleri-yeni-yatirimlari-10101839-haberi/

[14] Türkiye-Özbekistan arasında 20 yıl aradan sonra 22 anlaşma, *NTV*, Ekim 25, 2017, https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiye-ozbekistan-arasinda-20-yil-aradan-sonra-22-anlasma,f_v2-hSqGEGijF5oZVyzOg

[15] Thy Semerkand'a Uçuşlarına Başlıyor, *Milliyet,* Ekim 5, 2017, http://www.milliyet.com.tr/thy-semerkand-a-ucuslarina-basliyor-istanbul-yerelhaber-2318613/

[16] Mert Gçkhan Koç, Ticarette hedef 5 Milyar Dolar, *Hürriyet,* Ekim 23, 2017, http://www.hurriyet.com.tr/ticarette-hedef-5-milyar-dolar-40619365

[17] Aynur Tattersall, Türk Konseyi Modern İpek Yolu Ortak Tur Paketi projesinin Tanıtım Turu tamamlandı, *Turizm Günlüğü*, Mayıs 28, 2017, https://www.turizmgunlugu.com/2017/05/28/modern-ipek-yolu-ortak-tur-paketi-projesinin-tanitim-turu-tamamlandi/

[18] Bakan Kurtulmuş, Özbekistan Başbakan Yardımcısı Kuçkarov ile görüştü, *Milliyet,* Eylül 7, 2017, http://www.milliyet.com.tr/bakan-kurtulmus-ozbekistan-siyaset-2515140/

[19] Özbekistan ile Türkiye Arasındaki İlişkinin Seyri Değişiyor, *Anadolu Ajansı,* Ekim 25, 2017, http://aa.com.tr/tr/dunya/ozbekistan-ile-turkiye-arasindaki-iliskinin-seyri-degisiyor/947225

[20] Ziraat Bankası'ndan Flaş Özbekistan Hamlesi!, *Sabah*, Ekim 24, 2017, http://www.sabah.com.tr/ekonomi/2017/10/24/ziraat-bankasindan-flas-ozbekistan-hamlesi

[21] *A.g.e.*

[22] Baku – Tbilisi – Kars Railway Likely to Influence Uzbekistans Export Policy, *Trend Haber Ajansı,* Eylül 14, 2017, https://en.trend.az/business/economy/2796460.htm

Yazar Hakkında :

Özge Nur Öğütcü Ekim 2013 ile Aralık 2017 Analist olarak AVİM'de çalışmıştır. Öğütcü, Orta Asya bölgesi ve İran üzerinde çalışmalar yürütmüştür.

Atıfta bulunmak için: ÖĞÜTCÜ, Özge Nur. 2026. "TÜRKİYE-ÖZBEKİSTAN İLİŞKİLERİ: YENİ BİR SAYFA AÇILACAK MI?." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2017 / 93. Ekim 27. Erişim Ekim 30, 2026. https://avimbulten.org/public/tr/Yorum/TURKIYE-OZBEKISTAN-ILISKILERI-YENI-BIR-SAYFA-ACILACAK-MI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır